

In beweging

kwartaalblad van de Christengemeenschap

Pinksteren 2021

Identiteit

In beweging

kwartaalblad van de Christengemeenschap

25^e jaargang nr. 3, Pinksteren 2021

Inhoud

Thema: Identiteit

Het weefsel van identiteit	1
Huize Valckenbosch op een kruispunt	5
Wat, wie is de Christengemeenschap?	8

Pinkstertijd

De identiteit van de ander en van jezelf	12
Mathias, de twaalfde apostel	14

Op de groei – opvoeding

De impuls om geboren te willen worden	18
---------------------------------------	----

Onder de zon – jongeren

De manier waarop je in het leven staat	21
--	----

Boeken

Met vaart geschreven kennismaking	24
-----------------------------------	----

Bestuur en instellingen

Van de bewindsdrager	26
Vertrouwen hebben in elkaar	27

Berichten uit de gemeenten

Grondsteenlegging in Zeeland	28
Petenkringen	29

Internationaal

Michaëlconferentie 2022 – Podcast	30
Covid-19 in Oekraïne	30

Allerlei

Aankondigingen	32
Gestorvenen	33
Colofon	37

Van de redactie

Iets in je, dat er al was, wordt gewekt. Je interesse wordt gewekt en je komt in beweging, gaat op onderzoek uit. We zijn allemaal die zoektocht naar onze identiteit vanaf onze vroegste jeugd gegaan en gaan hem nog als we anderen ontmoeten of in gemeenschappen met elkaar samen leven en werken. Daar waar je geraakt wordt en geïnteresseerd raakt, groeit niet alleen een stukje eigen identiteit, maar wordt ook de identiteit van het initiatief of de gemeenschap gevoed. Wanneer mensen onzelfzuchtig met elkaar samenwerken, kan een engel of genius zich met hun gezamenlijke arbeid verbinden, zoals je soms kunt bespeuren.

In zowel de drie themabijdragen over de identiteit van gemeenschappen, de twee artikelen over Pinksteren en in het stuk in de jongerenrubriek 'Onder de zon', over hoe deelnemers aan een kamp zich identificeren met een stafid dat ze bewonderen, zijn aspecten van het weefsel van identiteit terug te vinden.

Jolanda Gevers Leuven

Illustratie vooromslag:

*'Versierde hoofdletter I - De klimmer',
Lektionar Reichenauer Schule (10^e eeuw)*

Thema: Identiteit van gemeenschappen

Met Pinksteren vieren we dat de herrezen Christus zijn heilige geest zendt naar ieder die het eigen hart daarvoor openstelt. En wordt zijn heilige, helende geest dan eenmaal werkzaam, dan kun je als mens beleven dat je steeds meer je eigen eigenheid gaat vinden, je eigen identiteit. Ook in gemeenschappen, waarin zo'n heilige helende geest open wordt ontvangen, kan de eigen identiteit van de gemeenschap daarvoor worden gevoed en versterkt. In het themagedeelte van dit Pinksternummer doet Judith Slokker verslag van haar bezoek aan de antroposofische zorginstelling Scorlewald in Schoorl. Thom Kloes verdiept zich in hoe Huize Valckenbosch, verzorgings- en verpleeghuis van de Christengemeenschap, zich op een kruispunt lijkt te bevinden. Bastiaan Baan gaat op zoek naar welk geestelijk wezen geïnteresseerd is in de Christengemeenschap en zo de identiteit van deze beweging tot religieuze vernieuwing mede vormt.

Het weefsel van identiteit

door Judith Slokker (gemeente Alkmaar) in gesprek met Geert-Jan Meijer (levensbeschouwelijk medewerker, Scorlewald).

Tegen de duinen bij Schoorl ligt Scorlewald, een kleinschalige antroposofische zorginstelling voor (jong)volwassenen met een ontwikkelingsstoornis of achterstand. In gesprek met Geert-Jan Meijer, levensbeschouwelijk medewerker op Scorlewald, kijken we naar wat de identiteit uitmaakt van deze instelling.

Voor we beginnen eerst de vraag: wat bedoelen we eigenlijk met identiteit? Het etymologisch woordenboek geeft aan het woord de betekenis van 'eenzelligheid, gelijkheid, volkomen overeenstemming met'. Dat laatste biedt een interessant uitgangspunt, omdat er activiteit voor nodig is om iets of iemand ergens mee in overeenstemming te brengen. Toch roept het ook vragen op, want waarmee breng je jezelf of een ander dan in overeenstemming?

"Als we het hebben over de identiteit van Scorlewald, is er allereerst de plaats waar het staat", stelt Meijer. "Omdat de instelling net buiten het dorp staat, moet de verbinding met het dorp bewust gezocht worden. Verder is de ligging bij bos en duinen

bepalend voor de uitstraling van de woonomgeving en voor de activiteiten die er gedaan kunnen worden." Op het terrein van Scorlewald hangt een sfeer van omhulling, rust en warmte. Meijer benoemt dat als het wezen van deze plek. "Er gebeurt hier iets met

de mensen, ze ervaren de rust, de stilte en de schoonheid en dan kan er interesse ontstaan, bijvoorbeeld om hier te willen werken."

Geraakt worden

"We zijn in eerste plaats een zorginstelling, waar we de zorg op een bepaalde manier vormgeven. Mensen willen zich ergens toe verhouden, tot het ritme van de dag, de week, het jaar. Ik vind het zinvol werk, het is mooi om iets aan het werk te kunnen toevoegen. Ik kijk daarvoor of ik met de mensen samen bijvoorbeeld een jaarfeest kan organiseren. De kunstzinnig therapeuten waren daar vaak wel voor in. Maar hun functies worden langzaam wegbezuinigd, ze komen in dienst als zzp-er. Dat geeft een andere verbinding."

Meijer zelf begon als vrijwilliger bij Scorlewald, kwam in dienst als groepsleider, werd vervolgens huisleider en kreeg de ruimte om zichzelf te scholen tot levensbeschouwelijk werker. Hij houdt de zondagsvieringen, organiseert de jaarfeesten en verzorgt de uitvaarten. Met een aantal collega's vormde hij een groepje dat de aandacht – onder andere – richtte op wat er gebeurt na het overlijden van een mens. "Dit was nog onontgonnen gebied binnen de instelling." Vanuit het bewustzijn dat ze zo ontwikkelden, keken ze opnieuw naar de mogelijkheden rond het opbaren. Ze kozen ervoor om niet het lichaam met apparatuur te koelen, maar graszoden te gebruiken om de ruimte te koelen; om zo door indirecte koeling de overledene zoveel mogelijk zijn eigen proces na overlijden te laten doormaken.

Hij spreekt uit ervaring wanneer hij vertelt dat identiteit vorm krijgt doordat je ergens door geraakt wordt. "Iets in je dat er al was, wordt gewekt, je interesse wordt gewekt

en je komt in beweging, gaat op onderzoek uit. Langs die weg, op die manier verbind je je met wat je doet. Scorlewald is ook een verzameling individuen. Ieder maakt daar zijn eigen bewegingen. Maar zo gauw als je geraakt wordt en vanuit belangstelling vragen gaat stellen, gaat het niet meer over werk, maar over identiteit."

Open houding

Het weeft door het gesprek heen: daar waar de persoon geraakt wordt en geïnteresseerd raakt, wordt niet alleen een stukje eigen identiteit zichtbaar, maar wordt er ook een stuk identiteit van Scorlewald gecreëerd. Met een open houding wordt naar de bewoners gekeken. In teambesprekingen gaan de medewerkers met elkaar op zoek naar de vraag van deze bewoner. Wie is deze persoon? Hoe kunnen we hem of haar helpen meer samen te vallen met wie hij of zij in wezen is, los van zijn of haar handicap? Soms moeten de medewerkers lang met zo'n vraag leven voor er een antwoord op komt. "Je ziet dat medewerkers zich door deze werkwijze echt gaan verbinden

met de bewoners. Sommigen doen dat niet, die trekken zich terug en vaak vinden ze ergens anders werk. Je zou kunnen zeggen dat deze manier van vragen omgaan met de zorgvraag van de bewoners deel is van je eigen identiteit, wanneer je voelt dat dit bij je hoort, dat je je er senang bij voelt en het je in beweging brengt."

Door 'op pad te zijn' met zo'n vraag ontwikkel je bewustzijn. "Een open houding is belangrijk hiervoor, die vragen we van alle medewerkers. Verder is scholing heel belangrijk. Naast de wettelijk verplichte scholing, worden cursussen aangeboden. Zo is er een cursus *Inleiding in de antroposofie*, er zijn biografiecursussen en cursussen over menskunde en over verschillende ziektebeelden. Die scholing is essentieel omdat zij de gelegenheid biedt jezelf en elkaar te ontmoeten, om geraakt te worden. Als je dan zelf voldoende oordeelsvrij kunt zijn, kan je interesse de ruimte krijgen. Maar dit proces kun je niet afdwingen."

De klokkenstoel staat op het middenplein. Dagelijks luidt de klok om te laten weten dat de dagopening en de koffie- en middagtheepauze beginnen en wanneer de werkdag ten einde is. Ook meldt de klok dat de zondagsviering, het zaterdagavond cultureel programma en andere gemeenschappelijke momenten aanvangen.

Verandering op komst

Vanaf het eerste ontstaan van Scorlewald zijn de identiteit van de instelling en van de mensen die er wonen en werken onlosmakelijk met elkaar verbonden. Ruim zestig jaar geleden begon het echtpaar Visser met drie andere heilpedagogen aan wat de voorloper zou zijn van Scorlewald. De Vissers zochten een plek voor hun opgroeiende zoon met autisme en psychosen, waar hij kon wonen en werken. Ze zetten hun ervaring als musici, muziektherapeut en instrumentbouwer in om een heilpedagogische woon-werkgemeenschap te vormen. Vanuit hun interesse voor toonkwaliteit bouwden ze *Choroi* instrumenten, die ook nu nog wereldwijd worden verkocht. Met de bewoners die op deze instrumenten speelden, richtten ze een orkest op met een wezenlijke samenklank. Carolien Visser schrijft hierover: "Natuurlijk waren ze ook individuele persoonlijkheden, maar het vermogen om tot echte muziek te komen ontvingen zij als het ware uit de groep." (1)

Toch is al duidelijk dat er veranderingen op komst zijn op Scorlewald. De huidige zorg laat een trend zien naar zoveel mogelijk zelfstandig wonen. "Dat bieden we ook, waardoor er een groep meer perifeer verbonden bewoners is. Daarnaast zie je dat de mensen die instromen in de huizen zwaardere zorg nodig hebben. Dat heeft bijvoorbeeld consequenties voor het werk dat ze bij *Choroi* kunnen doen. Voor iemand met een beperking kun je een mal maken, die hem helpt een bepaalde handeling aan het te bouwen instrument uit te voeren. Maar steeds meer bewoners hebben ook aan zo'n mal niet meer voldoende om hun werk te kunnen doen. Daar moeten we iets anders voor verzinnen."

Ook zijn de bewoners vaak anders opgegroeid dan vroeger. Ze komen niet vanzelf naar de zondagsvieringen, de maandelijkse mensenwijdingsdienst of de muziekuitoeveringen. "We vragen hun begeleiders dan om het als deel van hun werk te zien deze mensen mee te nemen naar de zondagsvieringen. Dat kost soms moeite. Ik vraag ze dan te kijken naar wat die viering met een bewoner doet, wat er met hem gebeurt. Dat geeft soms heel mooie waarnemingen: stereotype bewegingen komen tot rust, sommigen vallen in slaap, anderen zijn gedurende de rest van de dag veel rustiger. Met die waarnemingen kan zo'n medewerker dan op weg gaan."

In de verandering die op komst is, kan ook ruimte ontstaan voor iets nieuws. Misschien is er wel een andere vraag van buiten voor de werkplaats? "Voor een organisatie die dynamisch moet blijven, is het wel belangrijk om scholing te blijven aanbieden", benadrukt Meijer. "Want daar worden de mensen geraakt en wordt interesse gewekt die mensen in beweging brengt."

(1) Carolien Visser, *Wij bouwden eens een dorp*, Uitgeverij Christoffor, 2002

Huize Valckenbosch op een kruispunt

door Thom Kloes (gemeente Zeist)

Huize Valckenbosch in Zeist is in 1956 opgericht als verzorgingshuis van de Christen-gemeenschap. Het bestuur en beheer ervan bleken echter uiteindelijk een te forse belasting voor het landelijk bestuur. Als gevolg daarvan werd Valckenbosch ondergebracht bij Stichting Antroz, een zorgorganisatie waar meerdere antroposofische zorginstellingen in Zeist en omgeving deel van uitmaakten.

In de tijd dat 'fuseren' in het denken van vrijwel alle bestuurders in de zorg opdook als mogelijkheid om de doelmatigheid van de bedrijfsvoering te verbeteren en de kosten te beperken, ging Stichting Antroz op in de veel grotere Stichting Warande, een conglomeraat van diverse instellingen voor ouderenzorg. Dat was in 2016. Sinds deze fusie geldt Valckenbosch als 'antroposofische locatie' binnen Stichting Warande. Gesteld is dat Warande de identiteit van Valckenbosch zal behoeden, temeer omdat Valckenbosch als antroposofisch verzorgings- en verpleeghuis uniek is in Nederland.

De website zegt hier het volgende over. 'Huize Valckenbosch is een woon/zorgcentrum met een antroposofische identiteit in Zeist. Het huis staat open voor iedereen die zich herkent in onze zorgvisie en sfeer. Wel dient u een verpleeghuisindicatie te hebben. Huize Valckenbosch biedt u de volgende mogelijkheden: aandachtvolle zorg op basis van het antroposofisch mensbeeld. Medewerkers ondersteunen bewoners en cliënten door geïntegreerde zorg met aandacht voor lichaam, ziel en geest. Wij bevorderen een zodanige wisselwerking dat kwaliteiten van lichaam, ziel en geest (anders gezegd: de praktische psychosociale en spirituele kwaliteiten) van ieder individu in onze gemeenschap tot hun recht komen.'

Onder druk

Intenties zoals hierboven worden niet vanzelf realiteit; er treden talrijke belemmeringen op. Om er enkele te noemen: voorheen werden nieuwe bewoners, ook als zij geen antroposofische achtergrond hadden, door anderen bewoners als vanzelf-

sprekend geïntroduceerd in het gemeenschapsleven en wegwijs gemaakt in de bestaande cultuur van Valckenbosch. Als gevolg van veranderingen in het zorgstelsel wordt de zorgvraag van de bewoners intensiever en complexer. Dit heeft tot gevolg dat de nieuwe bewoners steeds minder in staat zijn om een gemeenschapsleven te scheppen of daaraan deel te nemen. Dat leidt ertoe dat sommige gezamenlijke activiteiten onder druk staan, moeten stoppen of een andere vorm krijgen. Zo heeft de vraag gespeeld of de inpandige kapel, waarin tweewekelijks een mensenwijdingsdienst wordt gehouden, nog wel een functie heeft, of beter een andere bestemming kan krijgen.

Daar komen financiële kwesties bij. Was Valckenbosch tien jaar geleden nog de kurk waarop de toenmalige Stichting Antroz kon drijven, nu is de situatie wat dat betreft heel anders. Destijds was er een rijkgeschakeerd aanbod van antroposofische therapieën en verpleegzorg, aangevuld met allerlei andere activiteiten die voortkwamen uit de antroposofische identiteit. Valckenbosch was daaraan herkenbaar. Maar vanuit het zorgkantoor (de financier van de zorg) wordt dat gezien als een *surplus* dat niet vergoed wordt. Dus moet daarvoor een andere vorm van bekostiging gevonden worden, zoals een eigen bijdrage van de bewoners. Al met al staat Valckenbosch voor de vraag hoe men, zoveel als mogelijk, de antroposofische activiteiten kan behouden.

Zoals overal in de gezondheidszorg, moet elk leeg bed ook in Valckenbosch zo spoedig mogelijk bezet worden. Wie komt daar dan voor in aanmerking, een 'willekeurig iemand' met een verpleeghuisindicatie, die direct kan worden opgenomen, of iemand die mogelijk pas wat later kan worden opgenomen, maar die in Valckenbosch een vertrouwde voortzetting van de persoonlijke levensinstelling zal ervaren?

Naarmate de bewoners en hun familie minder bekend zijn met een antroposofisch georiënteerd aanbod en daar niet meer naar vragen, wordt de kans groter dat dit stap voor stap verschaalt of verdwijnt. Zo'n proces van verschraling wordt nog aange wakkerd als door de toegenomen zorgzwaarte van de bewoners de werkdruk voor het personeel toeneemt, zodat protocollen en routine gemakkelijk een steeds groter stempel op de dagelijkse zorg gaan drukken. Zijn er dan nog voldoende collega's door wie zichtbaar kan worden hoe helend antroposofisch geïnspireerde zorg kan uitwerken? En zijn de structuur en het beleid van Warande daarbij ondersteunend?

Warm hart

Het is verheugend dat veel mensen Valckenbosch zo'n warm hart toedragen, dat ze bereid zijn hun kennis en ervaring vrijwillig voor de bewoners in te zetten. Zo is er een groep vrijwilligers die al geruime tijd korte, geheel op de bewoners afgestemde lezingen organiseert, nu met als thema 'Tussen hemel en aarde'. In woord en beeld staan daarin overgangen centraal. Om enkele lezingen te noemen: 'De weg naar de dood en de weg na de dood' en 'Van levenskunst naar stervenskunst'.

De uitnodigende weekagenda voor de bewoners is bepaald niet leeg: groepseuritmie, zingen en diverse andere activiteiten en bijeenkomsten zijn mogelijk. Een pastoraal werker, lid van de Christengemeenschap, heeft vrijwillig de zielszorg van de bewoners op zich genomen.

De termen 'structuur en beleid' zijn hierboven al gevallen, met de vraag of zij ondersteunend zijn in het bestendigen van de antroposofische identiteit. De transformatie die Valckenbosch heeft volbracht bij de stap van de Christengemeenschap naar Antroz en vooral van Antroz naar Warande is aanzienlijk geweest. Destijds was de leiding dichtbij, was het voor vrijwel iedereen duidelijk wie welke besluiten te nemen had en konden personeel en leiding elkaars taal begrijpen en elkaar vaak vinden in een gezamenlijk gedragen streven. In een veel grotere organisatie, zoals Warande, is dat allemaal complexer. De afstand tussen de top van de organisatie en de basis is groter, er zitten meer managementlagen tussen, die bovendien nogal eens in persoon wisselen. Is het aan de top helder wat er aan de basis leeft, en andersom? En voelt men zich daarbij betrokken? Deze vragen spelen des te meer omdat het geestgoed waarin Warande haar bronnen van vernieuwing en inspiratie aanboort, heel divers is.

Identiteitsraad

Warande heeft een identiteitsraad. Daaraan nemen mensen vanuit verschillende vakgebieden deel die onder meer een binding hebben met de Christengemeenschap en de antroposofische zorg. Het is bij uitstek deze raad die een brug kan vormen tussen de top van de organisatie (de Raad van Bestuur) en de basis, tussen het beleid en de uitvoering.

En die stappen worden gezet! Er staat bij het management het een en ander op stapel. Om enkele voorbeelden te noemen:

- Kennis en expertise over antroposofische zorg en therapieën bij de medewerkers versterken en onderhouden;
- Intern en landelijk de bekendheid van Warande als antroposofische verpleeghuisorganisatie vergroten;
- De positie van de antroposofische therapeuten verhelderen.

Daarnaast krijgt de leiding van Valckenbosch faciliteiten om het therapeutisch klimaat

vanuit antroposofische gezichtshoeken te voeden en te ondersteunen. Denk aan de jaarfeesten en het jaarritme en aan rituelen rond de maaltijden, de weekopening en -sluiting, en de zorg rond het stervensproces. Wat ook op de rol staat is het formuleren van een visie, zodat de achtergronden van waaruit men handelt

beleefbaar worden en de basis gaan vormen voor verandering. Denk aan een visie op het dagritme, op het belang van de laatste levensfase, op dementie. En een visie op euthanasie.

Een kruispunt

Valckenbosch staat op een kruispunt van wegen, met alle vragen en uitdagingen van dien. Wat wordt dit decennium de koers, wat zijn de noodzakelijke fundamenteën daarvoor en hoe kan die koers landen in het bewustzijn van alle betrokkenen, ook landelijk?

In elk geval is de Christengemeenschap betrokken. Het landelijk bestuur is versterkt met een lid dat zich onder meer bezig houdt met ouderenzorg. Is een landelijke promotiecampagne voor Valckenbosch haalbaar?

Al neemt de zorgzwaarte van de bewoners toe, het blijft nodig en mogelijk dat zij met hun achtergrond blijven komen om samen de identiteit van Valckenbosch te kunnen blijven dragen. Er blijft sprake van een gemeenschap, waarbij de behoefte aan het warme hart van vrijwilligers mogelijk verandert, maar zeker niet vermindert.

Wat en wie is de Christengemeenschap?

door Bastiaan Baan (geestelijke in de gemeente Zeist)

Lang geleden – mijn kinderen waren nog klein – sprak ik eens bij een van hen het gebed voor het slapen gaan. Plotseling straalde hij, alsof hij met een schok iets of iemand herkende. "Wat is er?" vroeg ik. "Er zat een engel op je schouder", was het antwoord. Ik ben het antwoord nooit vergeten. Nu ik dit artikel schrijf zie ik het moment weer voor mij.

Wanneer mensen onzelfzuchtig met elkaar verbonden zijn, kan er een engel op bezoek komen. Dat gebeurt al in de kleinste vorm van gemeenschap, wanneer twee mensen een gemeenschappelijke intentie hebben, die zich richt op de geestelijke wereld. Wanneer grotere gemeenschappen onzelfzuchtig samenwerken is er meer dan dat – zelfs meer dan de genius van iedere enkeling. Een wezen van een hogere hiërarchie wordt de genius van deze gemeenschap.

Zonder in deze begrippen te denken werd iets soortgelijks ook eens waargenomen door een van de stafleden in een kinderkamp van de Christengemeenschap. Op een stil moment van gemeenschappelijke aandacht, een moment van perfecte harmonie, beleefde zij 'de vleugelslag van een engel', die over het kamp streek. Een interessante vervolgvraag: waar blijft deze engel, wanneer het kamp voorbij is?

Johanneïsch christendom

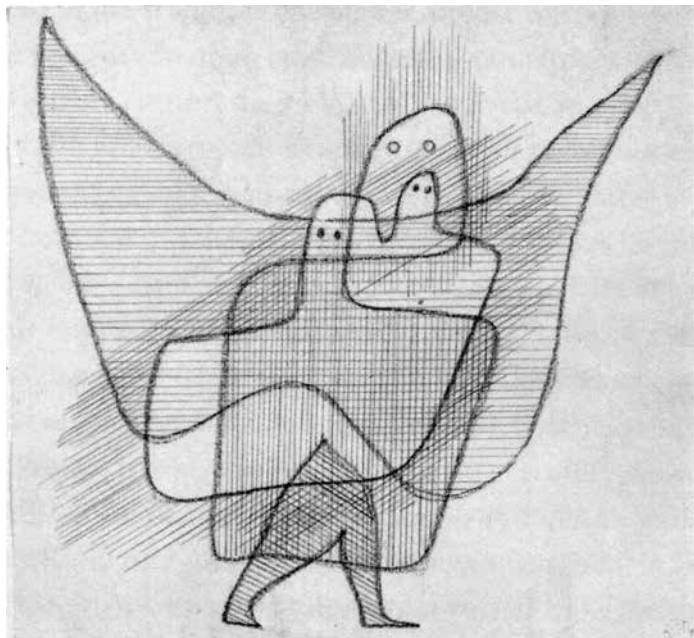
Wellicht wordt het nog anders in een spirituele gemeenschap die dag in dag uit door de jaren heen trouw blijft aan haar missie. Dat de Christengemeenschap een geest, een genius heeft, klinkt letterlijk in het sacrament van de priesterwijding op het moment dat de celebrant zich vanaf de kansel tot de gemeente wendt met de woorden: "De geest van uw gemeenschap heeft deze ziel als zielenherder erkend. Volg hem in deze erkenning."

Wie is deze geest van onze gemeenschap? Deze vraag leefde in de priesterkring vanaf het moment van de stichting, bijna honderd jaar geleden. Het was tevens een vraag, die Friedrich Rittelmeyer in een kleine kring van bewindsdragers aan Rudolf Steiner stelde. Hijzelf leefde met de gedachte dat dit wezen wellicht met de individualiteit van Johannes de evangelist verbonden was. Het raadselachtige antwoord van Rudolf Steiner was: "De evangelist interesseert zich weliswaar voor uw beweging. Maar u moet zich bewijzen." Het antwoord laat horen, dat het van ons afhangt of deze interesse tot een blijvende verbinding leidt. Rudolf Steiner gaf daarmee aan de priesterkring een opgave voor de komende eeuwen.

De stichters van de Christengemeenschap herkenden in de sacramenten de geest van het johanneïsche christendom. De filosoof Schelling, die drie fasen in de ontwikkeling van het christendom onderscheidt, beschreef in zijn *Philosophie der Offenbarung* de zending van de drie oerapostelen: Petrus als de inspirerende geest van het katholicisme, Paulus als de genius van het protestantisme en de apostel Johannes als de inspirator van een toekomstige vorm van christendom. Eberhard Kurras heeft in *Ontmoetingen met Christus* (Zeist 1976) een uitvoerige beschrijving gegeven van deze typering.

Nieuwe vragen

Los van alle theologieën die over deze drie stromingen in het christendom gedacht en beschreven zijn, loont het de moeite om vragenderwijs met deze gedachten om te

'Engels Hut', Paul Klee (1931), Museum Ludwig Keulen

gaan. Waar herkennen we in de zeven sacramenten van de Christengemeenschap iets in de geest van Petrus? Van Paulus? Van Johannes? Een simpel, eenduidig antwoord op deze vragen is mijns inziens niet mogelijk.

Het thema wordt nog gecompliceerder en gedifferentieerder

wanneer je je afvraagt, wie de in-

spiratoren van deze grote apostelen waren. Van de vier evangelisten is van oudsher bekend, dat zij geïnspireerd werden door vier machtige engelenwezens. Ze worden gewoonlijk uitgebeeld met vier symbolen: Mattheüs met de mens, Markus met de leeuw, Lukas met de stier en Johannes met de adelaar. Wat in deze latere symboliek verkleind is tot vier attributen, wordt in het vroege christendom uitgebeeld in de gestalten van vier cherubijnen, die de inhoud van het *eu-angelion* dicteren. De profeet Ezechiël geeft een beschrijving van deze wezens. Zo klinkt het ook in de bewoording van Johannes, die aan het begin van zijn Apocalyps schrijft: "Openbaring van Jezus Christus (...), die Hij door zijn engel aan zijn dienstknecht Johannes heeft gegeven." Strikt genomen kun je niet van de Openbaring van Johannes spreken. Niet Johannes, maar Jezus Christus openbaart zich – en bedient zich van 'zijn engel', om deze boodschap kenbaar te maken.

Heeft u zich ooit gerealiseerd dat niet alleen iedere mens, maar ook de mens Jezus Christus een engel heeft? Wie is deze genius? Meerdere keren is in het evangelie sprake van dit wezen. In Gethsemane, wanneer geen mens Jezus terzijde staat, is het een engel die hem sterkt. Wat te denken van 'de engel die voor hem uitgaat', zoals Christus zelf over Johannes de Doper sprak (Mattheüs 11:10). Is Johannes de Doper, die na zijn dood tot de genius van de kring van twaalf discipelen wordt, dezelfde als 'mijn engel', waarover Johannes in de Apocalyps schrijft?

De goede verstaander zal de boodschap verstaan. De vraag 'Wie is de geest van de Christengemeenschap?' is niet eenduidig te beantwoorden. Hij opent deuren naar vele nieuwe vragen, die het begin kunnen zijn van een levenslange zoektocht. Bij ieder antwoord – zo is mijn ervaring na veertig jaar priesterschap – wordt het raadsel groter: WIE is de Christengemeenschap?

"Vereniging betekent de mogelijkheid, dat zich een hoger wezen door de verenigde leden van een gemeenschap uitdrukt. Dat is een algemeen principe in het leven. Vijf mensen, die harmonisch met elkaar denken en voelen, zijn meer dan 1+1+1+1+1. Ze zijn niet alleen de som van vijf, net zomin als ons lichaam de som van de vijf zintuigen is. Maar het samenleven, het 'in elkaar leven' van mensen betekent iets soortgelijks als het samenleven van cellen in een menselijk lichaam. Een nieuw, hoger wezen is te midden van de vijf - ja, zelfs te midden van twee of drie mensen. 'Waar twee of drie in Mijn naam verzameld zijn, ben Ik te midden van hen.' Het is niet de één en de ander en de derde, maar iets heel nieuws, wat door vereniging ontstaat. Maar het ontstaat alleen wanneer de een in de ander leeft, wanneer de enkeling zijn kracht niet alleen aan zichzelf, maar ook aan de ander ontleent. Dat kan echter alleen gebeuren, wanneer hij onzelfzuchtig in de ander leeft. Zo zijn menselijke gemeenschappen de wonderlijke plaatsen, waarin hogere geestelijke wezens afdalen – om door de enkele mensen heen te werken, zoals de ziel zich uitdrukt in de lichaamsdelen. Daarom spreekt degene die geesteswetenschap beoefent, niet enkel en alleen over abstracte dingen, wanneer hij over de geest van een gemeenschap spreekt. Deze geest die in een gemeenschap werkt kan men niet met de ogen zien, maar hij is er en hij werkt door de broederliefde van de in deze gemeenschap werkende personen. Zoals het lichaam een ziel heeft, zo heeft een gilde, een broederschap ook een ziel. Dat is niet alleen beeldend gesproken, maar als volle werkelijkheid te verstaan. 'Tovenaars' zijn de mensen die in een broederschap samenwerken, omdat ze hogere wezens in hun kring aantrekken. Wanneer we ons egoïsme in een broederschap loslaten, betekent dit opgaan in het geheel een versterking van de organen van deze gemeenschap. Wanneer we dan als lid van zo'n gemeenschap handelen of spreken, handelt of spreekt in ons niet de enkeling, maar de geest van de gemeenschap. Dat is het geheim van de vooruitgang van de toekomstige mensheid, om vanuit gemeenschappen te werken. "

Uit: 'Die Welträtsel und die Anthroposophie' (Rudolf Steiner, 23 November 1905, Berlijn GA54)

Pinkstertijd

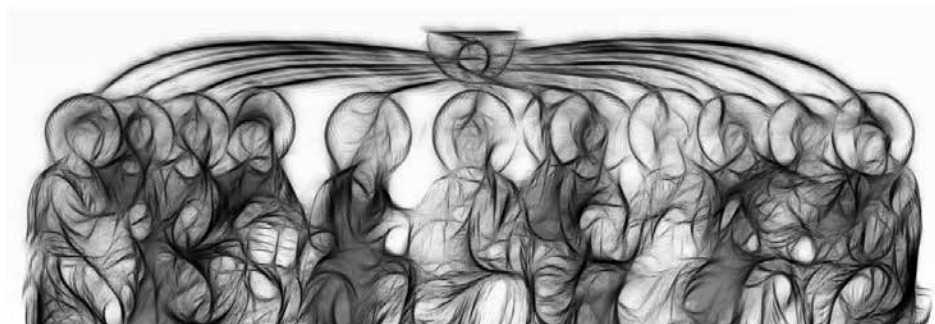
Recht doen aan de identiteit van de ander en van jezelf

door Simone van Leeuwen (coach counselor, gemeente Amsterdam)

Het Pinksterverhaal uit Handelingen 2:1-7

Toen de vijftigste dag, de dag van het Pinksterfeest aanbrak, waren zij allen op dezelfde plaats bij elkaar. Plotseling klonk er uit de hemel een geluid als het waaien van een machtige wind en dit vulde het hele huis waar zij bij elkaar zaten. En er verschenen tongen als van vuur aan hen, die zich over hen verdeelden en op elk van hen afdaalden. Zij werden allen door de heilige Geest vervuld en begonnen te spreken in andere talen, zoals de Geest hun ingaf zich te uiten. Nu woonden er in Jeruzalem vrome Joodse mensen uit alle volken onder de hemel. Toen dit geluid klonk, kwam er een hele menigte bij elkaar; en zij stonden versteld, omdat ieder hen in zijn eigen taal hoorde spreken. Zij waren buiten zichzelf van verbazing.

Wat betekent het Pinksterverhaal voor ons? In de wereld worden veel verschillende talen gesproken en allemaal hebben wij verschillende achtergronden. In de huidige worsteling rond corona zie je nog duidelijker dat de verschillen tussen mensen behoorlijk op kunnen spelen. Iedereen vindt dat hij of zij gelijk heeft en de ander zeker niet. Er komt plotseling een besmetting vanuit het niets en iedereen in de wereld heeft

Ieder hoorde hen in zijn eigen taal spreken

er mee te maken. Zelfs diegene die gelooft dat het een verzinsel van de regering is, heeft een mening en een oordeel. Binnen de verschillende geloofsrichtingen zijn ook diverse stromingen. Dat is eigenlijk best fris, maar er is ook een andere kant. Zo heb ik mij verbaasd over het feit dat de gemeenten van de Christengemeenschap in Nederland allemaal anders handelen bij deze coronacrisis. Dat hangt er natuurlijk mee samen dat elke gemeente autonoom is. Maar ook al zijn de meningen verdeeld, je zou meer saamhorigheid verwachten.

Bij de verkiezingen is dat ook terug te zien. De keuze wordt dan gemaakt vanuit de vraag 'Wat wil ik' in plaats van 'Wat is er nodig?' Het individu is kennelijk belangrijker dan de ander, de groep en de toekomst. Hierdoor verliezen we niet alleen elkaar maar ook onszelf.

Als we terugkijken, is het nog niet zo lang geleden dat wij meer individu werden. We kregen een eigen mening en mochten die ook uiten. Dit is nog lang niet in alle culturen en landen het geval, maar gebeurt steeds meer. Dat is een positieve ontwikkeling. Maar er is ook een andere kant aan dat proces.

Sociaal besef

In mijn jeugd heb ik twee verschillende werelden leren kennen. Ik groeide op in armoede in een Amsterdamse wijk. Die armoede gaf verbinding en maakte dat je er als buurtgenoten voor elkaar was. Er woonden zeer verschillende mensen uit diverse culturen en ze moesten allemaal rondkomen met weinig geld. De melkboer liet iedereen op de pof kopen en de viskraam gaf ons iedere week gratis haringen. Oordelen over elkaar waren er niet. Toen ik naar de vrijeschool ging kwam ik in een totaal andere wereld terecht: armoede leek daar niet te bestaan en begrip ervoor ook niet. Individu worden en jezelf ontwikkelen tot een eigen persoon, het vrije denken en handelen, daar ging het om!

De verbinding zoals ik die in mijn eigen straat voelde, zag ik later terug bij de gezinnen van immigranten. Zij lieten hun kinderen zonder toezicht op straat spelen, omdat in hun land van herkomst de buurt ervoor zorgde dat die kinderen niet verdronken of verdwaalden. Hier in Nederland was het niet meer de gewoonte dat je ook op andere kinderen lette en zo kon het af en toe goed misgaan.

Dit heeft alles te maken met sociaal besef. Wat heeft sociaal besef te maken met het vervuld zijn van de heilige Geest? Volgens mij alles. We hebben in het Nieuwe Testament vier evangeliën. Hetzelfde verhaal van Christus wordt vanuit verschillende hoeken beschreven. Wat maakt dit toch tot één verhaal? Verschillend zijn, een andere taal kunnen spreken, een andere mening hebben en toch in verbinding staan met elkaar.

Naar de ander luisteren is de eerste stap naar verbinding, zelfs als die ander in onze ogen geen gelijk heeft. Hoe vaak betrap je jezelf er niet op dat je tijdens het luisteren naar een ander bezig bent je eigen gedachten te vormen? En dat je bijna niet kunt

wachten om jouw antwoord te geven? Hoor ik eigenlijk wel echt wat die ander te zeggen heeft? Ik respecteer de ander door ruimte te geven aan wat hij of zij te zeggen heeft. Daarmee doen we recht aan de identiteit van de ander en tegelijkertijd aan die van onszelf. Want op die manier is niemand de grootste of kleinste, maar staan we samen in het midden. Dus: leer de taal van de ander verstaan en vervul jezelf met de heilige Geest.

Matthias, de nieuwe twaalfde apostel

door Wilma Bos (geestelijke met emeritaat, gemeente Den Haag)

We kennen allemaal het verhaal van Hemelvaart. Het Bijbelboek de Handelingen van de apostelen begint ermee. Ook de gebeurtenissen van Pinksteren kennen we, ze worden beschreven in het tweede hoofdstuk. Minder mensen zullen het verhaal kennen dat ertussen staat, maar toch gebeurt daar iets heel belangrijks.

De groep discipelen wordt vóór Jezus' dood vaak de Twaalf genoemd. Op een paar plaatsen in de Bijbel worden alle twaalf namen genoemd. In de loop van de eeuwen is er vaak een relatie gelegd tussen de twaalf leerlingen en de twaalf tekens van de dierenriem. Hierover zijn bijvoorbeeld in het tijdschrift *Die Christengemeinschaft* twee heel interessante series artikelen verschenen. Er wordt gebruik gemaakt van de volgorde die is beschreven in het begin van Mattheüs 10. Hieruit blijkt dat we de twaalf apostelen mogen beschouwen als vertegenwoordigers van de mensheid als geheel. Hoewel de volgorde soms een beetje verschilt beginnen de opsommingen allemaal met Petrus en eindigen met Judas. Het zou hier te ver gaan om de argumentatie weer te geven, maar er is veel voor te zeggen om Judas te verbinden met het dierenriemteken van de Schorpioen. Ook de vier evangelisten horen bij vier dierenriemtekens, die relatie stamt uit een oude traditie: Mattheüs bij Waterman, Lukas bij Stier, Markus bij Leeuw en Johannes bij Schorpioen. Toch wordt in de kunst Johannes niet met een schorpioen, maar met een adelaar afgebeeld. De schorpioen kent de duisternis, maar we weten dat de duisternis door het Paasgebeuren doordrongen wordt met Christuslicht. Beeldend gezegd: de schorpioen wordt tot adelaar, een wezen van de hoogten en het licht.

De lege plaats

Na de Hemelvaart zijn *de Elf*, zoals ze na de dood van Judas genoemd worden, in Jeruzalem bij elkaar. Hun gemoedstoestand is te vergelijken met die na de graflegging. Ze voelen zich verlaten, gedesorienteerd en onzeker. Petrus neemt nu het initiatief

'Christus omgeven door de vier evangelisten: Mattheüs (waterman), Johannes (adelaar), Lukas (stier), Markus (leeuw). Westelijk tympaan in de kathedraal van Chartres, ca. 1145

vanuit een belangrijk inzicht. Hij realiseert zich dat het noodzakelijk is om *de Elf* weer tot *de Twaalf* te laten worden. Hun rol als apostelen gaat boven het persoonlijke uit, alleen als twaalfheid kunnen zij de mensheid vertegenwoordigen en de beloofde Heilige Geest ontvangen.

Maar nu komt de moeilijkheid. Alle leerlingen zijn ooit door Jezus zelf uitgekozen, ook Judas. Zijn rol in het geheel was heel uitzonderlijk en noodzakelijk geweest en leidde tot Jezus' gevangenneming en dood. Hiermee was Judas' lot vervuld en kwam ook zijn levensweg tot een einde. Maar de opdracht van zijn dierenriemteken, het hogere principe dat hij vertegenwoordigde, was nog niet ten einde.

Er was dus een lege plaats in de kring die weer opgevuld moest worden, maar door wie? Waar halen de leerlingen de wijsheid vandaan om die keuze te maken? Het is nog geen Pinksteren geweest, ze waren nog niet doordrongen van de Heilige Geest. In eerste instantie zullen ze dus op hun gewone mensenverstand moeten vertrouwen, want pas met Pinksteren zullen alle ervaringen en waarnemingen die ze in die drie jaar samen met Jezus hebben opgedaan tot een innerlijk weten worden.

Het ligt dus voor de hand om te zoeken binnen de grotere kring van mensen die ook sterk met Jezus verbonden waren. Enkele namen uit die kring duiken in de evangelieverhalen soms op: bijvoorbeeld Nicodemus, Jozef van Arimathea of Nathanaël, maar ook Maria Magdalena en andere vrouwen. Alle aanwezigen doen hun best om naar mensen te zoeken met een innerlijke kwaliteit die hen tot apostel zou kunnen maken. Uiteindelijk blijven er uit dit keuzeproces twee mensen over, Jozef Barsabbas en Mat-thias. Jozef heeft een bijnaam, 'de rechtvaardige' wordt hij genoemd. Dit was een eretitel die werd gegeven aan iemand die zich niet alleen aan de tien geboden hield maar die zich alle wetten en geboden van het Joodse leven volledig eigen had ge-

'De keuze van Matthias', Bernaert van Orley (1515). Rechterhelft van het Thomas- en Matthias altaar, Kunsthistorisch Museum Wenen

maakt. We kunnen rustig zeggen dat Jozef een goed mens was. Maar het systeem van wetten en geboden had in hem ruimte gelaten, het had bij hem niet tot verkramping geleid, zoals dat bij anderen het geval was. Die verkramping had tot Jezus' veroordeling en dood geleid. Jozef had in Jezus de voor-spelde Messias herkend. Zo zal de keuze voor hem voor veel mensen logisch zijn geweest.

Maar wat herkenden de mensen in Matthias? Het lijkt wel alsof hij uit het niets opduikt, maar toch moeten er genoeg mensen zijn geweest die in hem iets essentieels hebben gezien.

De leerlingen worden het niet eens, beide kandidaten lijken even geschikt. Ze zijn tot de grenzen van hun menselijk oordeelsvermogen gegaan en roepen nu goddelijke hulp in. Zo gaat het vaak in het leven, de goddelijke wereld vraagt ons tot de grenzen van ons menselijk kunnen te gaan. Wanneer we dan niet lui zijn geweest, ook in spiritueel opzicht, dan kan goddelijke hulp ook echt vrucht dragen.

In het verhaal wordt eerst door Petrus een gebed uitgesproken en hij begint met de woorden: "U die alle harten kent". In het hart van ieder mens ligt het diepe geheim van zijn lot verborgen en uiteindelijk kent alleen Christus dit geheim. Vervolgens wordt het goddelijke oordeel afgelezen door het 'lot' aan hen te geven. Dat kan bijvoorbeeld gebeurd zijn door hen allebei een steen uit een donkere zak te laten nemen. Degene die de aangewezen steen had genomen was dan door God geko-

zen. De goddelijke wereld spreekt: Matthias zal de opgevallende plaats van Judas innemen. Ook deze apostel is door Christus gekozen, maar nu via de mensen.

De kleine eenvoudige

Wat betekent dat voor Matthias? Over hem wordt in de bijbel verder niet gesproken, hij verschijnt en verdwijnt weer. Alleen in de *Legenda Aurea*, een eeuwenoud boek met legenden over heiligen staat iets over hem vermeld. Net zoals Jozef blijkt Matthias een bijnaam te hebben, namelijk: de kleine, de geringe, de eenvoudige. Hij was dus geen man met in het oog springende bijzondere eigenschappen, dit in tegenstelling tot Judas en Jozef Barsabbas. In Jozef leefde de hele rijkdom van de geschiedenis van het Joodse volk, maar in Matthias leefde de bereidheid om helemaal vanuit het niets opnieuw te beginnen. Hij moet overweldigd zijn geweest.

De grote opdracht van Judas had tot Jezus' dood op Golgotha geleid. God had toegestaan dat de doodskrachten tot in de uiterste consequentie konden werken. Maar dit einde luidde een nieuw begin in: de opstanding van Christus en daardoor de hernieuwing van het leven van de mens op aarde. Deze hernieuwing kon Judas zelf niet meer meemaken. Hij was de vertegenwoordiger geweest van wat de zondeval in de mensheid teweeg had gebracht.

Matthias, de kleine, de eenvoudige, mag nu opnieuw beginnen. Hij mag voor het steeds vernieuwende christen zijn in onze tijd nog steeds een schutspatroon zijn. In hem leeft Judas zoals in ons allen, want in ieder mens leeft de mogelijkheid om het hoogste en heiligste te verraden. Maar in ons leeft ook de kracht van de opstanding, van het steeds weer kunnen opstaan na het vallen.

Er is nog iemand die dit geheim van het boze en de overwinning van het boze in de ziel van de mens behoedt. Het is Johannes de evangelist, degene die als enige van de leerlingen de aanblik van de kruisiging kon uithouden, degene die Jezus' liefde heeft ervaren. Zo staan er uiteindelijk op de plaats van de scorpioen drie gestalten: Judas, Johannes de evangelist en Matthias de geringe, het voorbeeld voor ons christen zijn en steeds opnieuw christen worden.

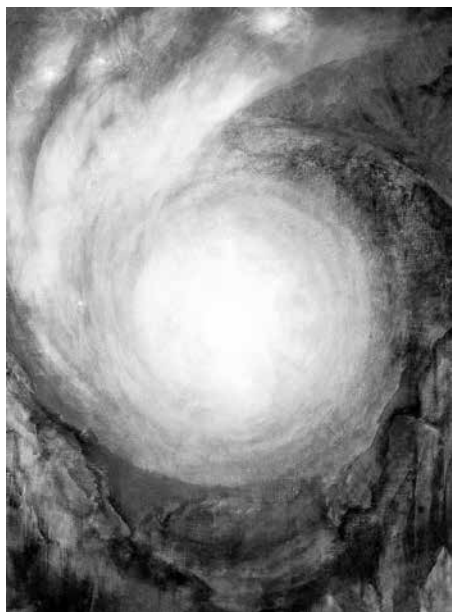
Op de groei

In de serie 'Op de groei' komen uiteenlopende aspecten van de religieuze opvoeding – van voor de geboorte tot na de puberteit – aan de orde. De naam van de serie duidt zowel op de groei van het kind, als op de groei die de opvoeder zelf gaandeweg doormaakt. In dit Pinksternummer gaan biografisch schrijver Jolien Wilmar en jeugdarts Loes Klinge op zoek naar wat je 'de geboorte impuls' zou kunnen noemen.

De impuls om geboren te willen worden

door Jolien Wilmar (biografisch schrijver) in gesprek met Loes Klinge (jeugdarts), gemeente Zutphen

Boven de eettafel van Loes hangen de paaseitjes aan een kronkelige wilgentak. Daaronder knikken onze hoofden eensgezind tijdens het gesprek. We gaan op zoek naar de geboorte-impuls van de mens. Heeft dat ook iets met Pinksteren te maken? Loes is jeugdarts, daarom heb ik bij haar aangeklopt om te puzzelen op dit thema.

'Geboorte', Ninetta Sombart (1925-2019)

Het duurde vijftig dagen na de opstanding van Christus tot de discipelen de Heilige Geest ontvingen. Best een hele tijd, maar misschien was die tijd nodig om te rijpen en was er nog niet de ruimte om ontvankelijk te zijn. Na vijftig dagen waren de discipelen misschien van binnen stil genoeg geworden. Want, zo denken Loes en ik, alleen als er ruimte is, kan er iets nieuws ontstaan. Je moet je innerlijk stil maken om de ander te kunnen horen en vervolgens heb je een innerlijke bewegelijkheid nodig om nieuwe informatie toe te voegen aan wat er in je eigen innerlijk al leeft. Daarom is een discussie iets fundamenteel anders dan een gesprek. Bij een discussie poneer je om de beurt feiten ter overtuiging van de ander en bij een

gesprek stellen de gesprekspartners zich open en toegankelijk op om samen tot nieuwe gedachten te komen.

Als er ruimte is, kan iets nieuws ontstaan

Zelfs bij de bevruchting van de eikel door de zaadcel, scheiden beide een stofje af dat de ander week en toegankelijk maakt. Er moet dus eerst zachtheid ontstaan voordat er versmelting en overdracht kan plaatsvinden. Tijdens de eerste week na de conceptie vindt er celdeling en nog geen groei plaats. Je zou kunnen zeggen dat de geest van het toekomstige kind zich om dit embryonale bolletje bevindt. De geest is als het ware 'omwezig'. Rond de zeventiende dag ontstaat er in het embryo een midden en komt de bloedstroom op gang. Het geestwezen kan zich met het fysieke wezen via het bloed verbinden. Dit zou je 'inwezig' kunnen noemen.

In de tweede week zijn er kleine cellen die naar buiten toe verbinding zoeken en later de placenta zullen vormen en grote cellen die afstand zoeken tot de buitenwereld (de moeder); deze grote cellen richten zich als het ware op zichzelf. Dit zijn de cellen waaruit zich het eigenlijke embryo zal vormen. Opmerkelijk dat de placenta dus gevormd wordt door het embryo en niet door de moeder, zoals het woord moederkoek doet vermoeden. Kinderkoek zou dus een beter woord zijn.

De twee bewegingen, het naar binnen richten en naar buiten richten, sympathie en antipathie, zijn beide voor de mens belangrijk. Afstand kunnen nemen – de antipathiekracht is van belang om jezelf te kunnen blijven en niet volledig in de ander uit te vloeien. De sympathiekracht is van belang om je te kunnen verbinden.

Het zoeken naar verbinding én het zo eigen, zo verschillend zijn, doet me denken aan het feit dat we elkaar graag verstaan, maar dat we wereldwijd toch allemaal onze eigen taal spreken. Letterlijk en figuurlijk. Na het neerdalen van de Heilige Geest in de discipelen, werden de discipelen plots verstaanbaar in verschillende talen. Spreekt de Heilige Geest dan niet één taal? Bijvoorbeeld Latijn? Kennelijk spreekt hij in ieders taal, ieders eigen taal, waarschijnlijk omdat we het dan beter kunnen verstaan.

Geboorte impuls

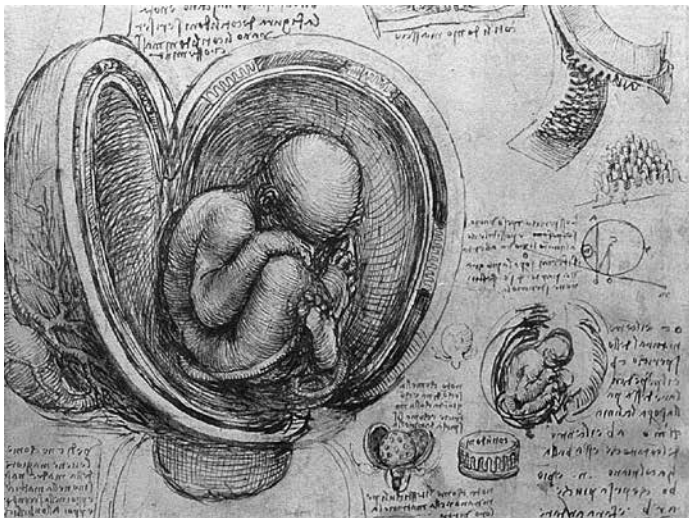
Waar begint de geboorte-impuls? Bij de conceptie of eerder? Als biografisch schrijver maak ik mee dat mensen tegen het eind van hun leven spijt hebben van dingen die ze niet gedaan hebben, of van ongebruikte talenten, of van niet onder de knie gekregen gewoontes. Als ik voorzichtig opper om de spijt om te vormen naar een voornemen voor een volgend leven, ontstaat er opeens vreugde en kan er heel duidelijk geformuleerd worden wat echt belangrijk is om in een volgend leven aan te pakken. Dus misschien groeit de eerste geboorte-impuls voor een volgend leven al in dit leven. Vervolgens besteden we na het overlijden heel veel tijd aan het verwerken van het voorbije leven, heb ik me laten vertellen, tot we ons voorbereiden op het komende leven. Op-

nieuw formuleren we voor onszelf de taken en groeithema's die we in het komende leven onder de knie wensen te krijgen.

Als ik consequent zou zijn in het doorvoeren van de gedachte dat er ruimte moet ontstaan om iets nieuws te laten beginnen, vraag ik me af welke ruimte de moeder nodig heeft om zwanger te kunnen worden. We weten allemaal dat tal van vrouwen ongewenst zwanger worden. Hoe zit dat dan? Zouden zelfs die vrouwen op een bepaalde manier toch open staan voor een kindje? En weten ze op dagelijks niveau niet hoe ze met de moeilijke situatie om moeten gaan, waardoor ze kiezen voor abortus? Of hoort ook de abortus tot het voorgenomen plan? Is dan voor sommige kinderzieltjes alleen de impuls belangrijk en ging het niet zozeer om de geboorte? Wordt met de conceptie een kinderziel opgeroepen tot incarnatie, of wil een kind incarneren en zoekt hij/zij een conceptie mogelijkheid?

Zelf heb ik sterk ervaren dat ons derde kindje 'riep' om geboren te willen worden. Ik had echt het gevoel dat zij mij aanzette om geboren te mogen worden. Ik zie voor me hoe aan de rand van de hemel, zielen wachten op 'spring' mogelijkheden. Soms springen ze en zijn ze binnen de kortste keren weer boven, omdat de zwangerschap niet goed liep of afgebroken werd. Ik kan me ook voorstellen dat er zielen zijn die een beetje dromerig aan het randje staan en een duwtje moeten krijgen of naar beneden gezogen worden.

Aan de andere kant, op aarde lopen mensen met een enorme kinderwens of juist mensen die het gevoel hebben opeens een kindje in hun schoot geworpen te hebben

*'Studie van embryo in de baarmoeder', Leonardo da Vinci (1512),
Royal Collection Windsor Castle Engeland*

gekregen. Die tussenruimte tussen hemel en aarde en die wisselwerking tussen kinderzielen en ouders vind ik fascinerend. Alsof het een gebied is waar het zindert van impulskracht, terughouding, afgebroken impulsen, onbeantwoord verlangen en gelukkig ook de voltoering van

de geboorte-impuls. Loes schetst in dit kader een zeer hedendaagse hoofdbreker. Kinderen die op het petrischaaltje verwekt worden (IVF), groeien uit van embryo tot foetus, mits zij in de moeder geplaatst worden vóór het moment dat de cellen zich gaat differentiëren. Tot die tijd kan het embryonale klontje ingevroren worden en bijvoorbeeld drie jaar later in een vrouw tot verdere rijping gebracht worden. Wil dat zeggen dat de kinderziel die zich met de conceptie verbonden heeft vervolgens drie jaar moet wachten?

Na anderhalf uur over dit thema gesproken te hebben, concluderen we dat rust en ruimte de beste grondstemming is om een nieuwe impuls mogelijk te maken. Toch ging er een storm gepaard aan het neerdalen van de heilige Geest. Hoe zit dát dan? Kennelijk zijn Loes en ik nog lang niet uit gepuzzeld.

Met dank aan de cursus embryosofie van Jaap van der Wal (dec. 2020 en jan. 2021)

Onder de zon - Jongeren

De manier waarop je in het leven staat

*door IJsbrand Terpstra (bestuurslid Helios –
Kampen van de Christengemeenschap)*

Het is elk jaar weer bijzonder om staflid te zijn op een zomerkamp. Naast de hechte gemeenschap die we vormen en het innige contact met medestafleden, is dat vooral dankzij de deelnemers, de kinderen en de jongeren. Net zoals ik vroeger zelf tegen sommige stafleden opkeek, doen de jongeren van nu dat naar mij. In coronatijd misschien nog wel meer dan anders.

Toen ik als puber mee ging op kamp in de Ardennen, had ik het één jaar niet erg gemakkelijk. Het lukte me maar moeilijk om aansluiting te vinden bij mijn leeftijdgenoten en ik worstelde met de veelheid aan sociale interactie op kamp. Ik wilde liever rennen dan praten, liever een ambacht leren dan liefdesverhalen aanhoren. Gelukkig waren er de stafleden, mijn grote voorbeelden.

Tussen de georganiseerde activiteiten door trok ik daarom veel naar de staf toe en hield goed in de gaten wat ze deden en met welke motivatie. Dat ik daar goed op lette, realiseerde ik me overigens pas toen ik zelf staflid werd, want ik was destijds veel

te druk met puber zijn. Er is echter één gesprekje waarvan ik al op het moment zelf doorhad, dat het een blijvende indruk op me zou maken.

Mijn grote voorbeeld

Het is een zwoele zomeravond op het voor velen zo bekende grasveld van ons kamp-terrein. In het midden een cirkel van witte tenten, erboven een prachtige sterrenhemel. De dag is bijna voorbij. Voordat we naar de cultische dagsluiting in de grote witte tent gaan, drinken we met het kamp nog een kopje warme *choc*. Om me heen kletst iedereen wat met elkaar, terwijl ik er wat verloren bij loop. Als vanzelf trek ik naar een groepje stafleden toe, waarvan er eentje al vrij snel zegt: "Nu niet, IJsbrand, ga maar lekker het veld in, naar de rest van het kamp."

Wat de gedachte achter die opmerking was weet ik natuurlijk niet, maar het signaal was in ieder geval duidelijk: je moet het zoeken bij je leeftijdsgenoten, niet bij de staf. Natuurlijk voelde het ook als een afwijzing, omdat mijn veilige haven opeens gesloten bleek, maar het gaf me vooral vertrouwen. Want als een staflid – mijn grote voorbeeld – zei dat ik het kon, dan zou het me vast lukken om aansluiting te vinden bij de grote groep kampelingen.

Zelf herinnert het staflid zich die opmerking vast niet meer en dat is precies waar de voorbeeldfunctie van stafleden over gaat. Op de meest onbewaakte ogenblikken, waarbij je het idee hebt dat je niks goed of fout kunt doen, is er altijd een jongere die bekijkt hoe zijn of haar grote voorbeeld door het leven gaat. Dat kan tijdens zo'n directe interactie, waarin ik onbewust leerde hoe je een goed staflid kunt zijn, maar ook tijdens een optreden bij de sketches in de dagelijkse soap of bij het opscheppen van het eten.

Het staflidmaatschap brengt daardoor een grote verantwoordelijkheid met zich mee. In het halve jaar dat we de kampen voorbereiden is er dan ook de nodige aandacht voor de rol als voorbeeldfiguur, onder meer tijdens de pedagogische scholing op het Hemelvaartweekend en in gesprekken tussen stafleden onderling. Maar de belangrijkste kennis om als staflid op dit gebied waardevol te kunnen zijn, leer je niet in een cursus. Daarbij gaat het namelijk om authenticiteit, omdat het voor de jongeren in wezen gaat over de vraag: hoe sta jij in het leven en op welke manier draag je dat uit?

Of je nou wilt of niet

Dit jaar is die vraag relevanter dan ooit. De jongeren die op kamp komen zullen – veelal onbewust – aan onze lippen hangen met de vraag: hoe ga jij om met een crisis op wereldniveau? Houd jij je aan coronaregels? Voel jij je ook wel eens eenzaam en wat doe je dan? Wat is belangrijker: de afstandsregels op school of het aangaan van vriendschappen? Doe jij wel eens iets wat niet mag, en wat doe je dan als iemand je er op aanspreekt?

Het slechtste advies dat ik nieuwe stafleden kan geven is om vooraf binnen de staf een gezamenlijk antwoord op dit soort vragen te formuleren. Natuurlijk moeten er afspraken worden gemaakt over hoe het gaat op kamp, wat de regels zijn en op welke manier de jongeren een fijne zomer kunnen meemaken. Maar wat iedereen persoonlijk vindt of doet kun je niet afspreken. Juist het feit dat iedereen een ander antwoord zal geven op deze vragen, maakt de staf voor alle kampelingen relevant. Juist doordat elk staflid op een eigen manier in het leven staat, kan hij of zij als voorbeeld dienen.

Een vaak terugkerende vraag daarover is of je ook na kamp nog het goede voorbeeld moet geven. Het antwoord daarop is eigenlijk heel simpel: of je het nu wilt of niet, sommige kampelingen zullen je niet snel uit het oog verliezen. Die blijven in de gaten houden wat je doet en hoe je leeft. In het geval van het staflid dat mij wat vertrouwen gaf, doe ik dat ook vijftien jaar later nog. Van een aantal oud-stafleden lees ik geregeld wat ze delen op sociale media en hoe ze in het leven staan. Ze inspireren me daarmee en doen op die manier nog steeds wat ze jaren geleden – toen nog veel bewuster – ook al deden, of ze het nou willen of niet.

Caravan te leen of te huur gezocht

Mocht je – bijvoorbeeld terugkomend van of op weg naar het zuiden – je caravan op ons kamperrein in de Ardennen willen neerzetten, zodat de kamp priester van Jeugdkamp Rogery daarin kan slapen van ca. 7 t/m 24 augustus, dan wordt dat aanbod in grote dank aanvaard! Informatie bij Edith Schoneveld, tel. 06 2934 3288, e-mail edith.schoneveld@outlook.com.

Boeken

Met vaart geschreven spannende kennismaking

Licht. Het waargebeurde verhaal van een blinde verzetsstrijder in de Tweede Wereldoorlog

Angela Machiel Guépin

Uitgegeven in eigen beheer via www.boekscout.nl, €13,00

door Judith Slokker (gemeente Alkmaar)

Vrijeschool leerkracht Angela Machiel Guépin vertelt het verhaal van Jacques Lusseyran opnieuw. Waar de oorspronkelijk biografie meer introspectief van aard is, leest haar versie als een spannend boek. Met vaart beschrijft ze het leven van de jonge Jacques die op zevenjarige leeftijd blind wordt door een ongeluk op school. Jacques moet zich opnieuw leren oriënteren en ontdekt dat hij 'naar binnen' kan kijken. Daar kan hij licht en kleuren zien. De mensen – en zelfs de wereld om hem heen – krijgen in zijn binnenste een kleur of een klank. Dit licht gaat altijd gepaard met blijheid. Als hij boos is, wordt het donker in hem. Bovendien merkt hij dat hij meer van de mensen hoort; hij hoort in de klank van hun stem dat er iets met ze is, of dat ze iets achterhouden.

Zijn ouders geven hem alle ruimte om de wereld opnieuw te ontdekken en al gauw klimt hij weer in bomen en doet hardloop wedstrijdjes. Hij wil niet behandeld worden als uitzondering. Op proef mag hij naar school en mag daar blijven. Met een aantal hulpmiddelen kan hij net als de anderen leren. Zijn ervaring met het licht brengt hem een aantal bijzondere vriendschappen. Vriendschappen met mensen die ook meer waarnemen aan het leven.

Ondernemend en levenslustig als hij is, beleeft Jacques het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog buiten Frankrijk als iets opwindends. Ook Frankrijk bereidt zich voor op oorlog, en als gevolg daarvan verhuist het gezin van Parijs naar Toulouse, waar vader in een kruisfabriek moet werken bij wijze van militaire dienst. Als Frankrijk wordt ingenomen, keert het gezin terug naar Parijs. Jacques herkent de stad niet meer en is geschokt dat het nieuws niet meer te vertrouwen is. Wanneer dan in 1941 kort achter elkaar de oom van een vriend en een andere vriend opgepakt worden, krijgt Jacques koorts. Na zijn ziekte besluit hij met zijn vrienden een verzetsbeweging op te zetten. Al gauw vormen ze een flinke groep. In 1943 wordt de groep verraden en wordt Jacques opgepakt. Hij belandt in Buchenwald, op een afdeling voor gehandicapten, waar hij opnieuw bijzondere vriendschappen heeft.

Het boek begint bij de arrestatie. Het is opgebouwd uit korte hoofdstukken. In het laatste hoofdstuk beschrijft Angela kort hoe Lusseyran na de bevrijding uit Buchenwald naar de VS gaat en uiteindelijk weer terugkomt in Frankrijk.

Het boek is geschreven voor jeugdige lezers, voor wie het door zijn vaart zeker geschikt is. Angela schreef het daarnaast ook voor lotgenoten met een visuele beperking en voor mensen die van biografieën houden. Bovendien biedt het boek inspiratie voor waar je in tijden van crisis houvast kunt zoeken. Tenslotte kan deze spannende kennismaking met het leven van Lusseyran ook uitnodigen om zijn autobiografie te lezen, waarin de innerlijke ervaringen meer ruimte krijgen. Van *Licht* zijn inmiddels een braille-versie en een audio-cd verschenen, die verkrijgbaar zijn bij bibliotheek service 'Pas-send lezen'.

Ontvangen boeken

Zij herkenden de Herrezen - Vijf opstandingsmotieven in woord en beeld, Siegwart Knijpenga, Uitg. Aan de Tijd, 34 p, €8 (excl. verzendkosten).

Hoe hebben de mensen rondom Jezus van Nazareth hun leraar, leidsman en heiland beleefd en hoe werkten deze ervaringen bij hen door in de jaren na Golgotha? Vijf thema's (Maria Magdalena, Simon Petrus, Johannes, Paulus, en Thomas), geïllustreerd met foto's van eenvoudige houtsculpturen in gutstechniek.